

10-PUNKTSLISTA

Så utvecklar kommunen trygga, hållbara och attraktiva vandringsleder för invånare och besökare.

INVENTERING & FÖRARBETE

1. Undersök och utvärdera förutsättningarna

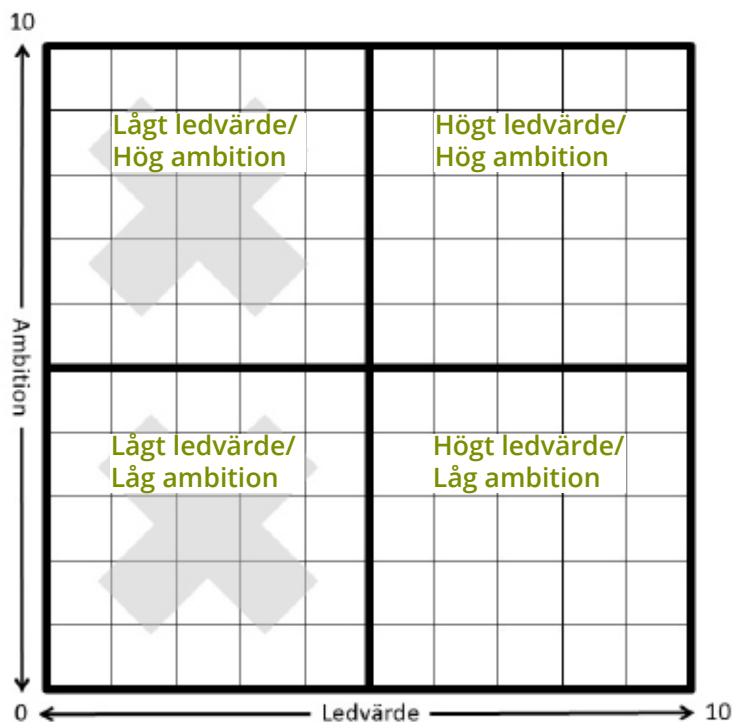
Först och främst: Kom ihåg att du ska inta vandrarens perspektiv från början – inte förvaltarens. Det första steget för att skapa en fungerande led är nulägesanalys. Är leden helt ny? Börja med att kontakta markägarna. Utan samarbete med dem är det mer eller mindre omöjligt att fortsätta ledutvecklingsarbetet.

Ställ frågor till dig själv:

- Är leden befintlig eller ska en ny tas fram? Utvärdera behovet av en ny led. Kommer den kunna skötas på lång sikt eller är det bättre att utveckla befintliga leder?
- Värdera lederna för att prioritera vilken led eller vilka delsträckor som ska utvecklas. Använd matrisen Värde-Ambition.
- Finns det turistisk infrastruktur i form av "bo/äta/göra" längs leden? Hur jobbar dessa boenden, aktivitetsföretag och restauranger/caféer i så fall med turism?
- Hur planerar jag vandringen ur vandrarens perspektiv? Var finns toaletter? Var finns färskvatten? Hur ska man förhålla sig till skräp? Var ska rast- och lägerplatser finnas?

Finns det goda förutsättningar? **Gå vidare till punkt 2.**

Om inte - avbryt!

Exempel:

Ambition	Värde:	Ledvärde	Värde:
- Plan/uppdrag som resulterar i en långsiktig budget från kommunen	50%	- Hög trygghet på leden	50%
- Avsiktsförklaring	30%	- Unika natur-kulturvärden	10%
- Ledägarrens ambition att utveckla leden	10%	- Transport	10%
- Ledägarrens ambition att samverka	10%	- Bo	10%
		- Äta	10%
		- Göra	10%

10-PUNKTSLISTA

INVENTERING & FÖRARBETE

2. Bestäm ledens dragning

Ska du utveckla en redan existerande led? Kontakta markägarna. Utan deras medgivande är du ute på omöjligt uppdrag. Ingå överenskommelser. Det finns avtalsmallar att använda. Kontakta Väst kuststiftelsen, Naturturismföretagen eller din lokala turistorganisation.

Ta på dig "landskapsarkitekt-glasögonen". Hur tar sig besökarna fram längs leden idag? Skapa en bild av vad du vill visa och berätta om naturen och kulturen längs leden. Hur får besökaren den bästa upplevelsen? Kontakta Länsstyrelsen eller Naturvårdsverket för att säkerställa eventuellt känslig natur eller känsliga arter.

Kontrollera att leden är lagom lång och vilka attraktiva besöksmål den passerar (vackra platser, spännande kulturarv, naturfenomen etc). Hur tar man sig till och från leden? Hänvisa gärna till lokalt trafikbolag, exempelvis Västtrafiks reseplanerare. Säkerställ att det fungerar för vandraren att ta sig till och från leden. **Kom ihåg:** Finns känsliga djurarter längs leden? Styr förbi detta område.

3. Inventera och bokför varje meter

Bege dig ut i terrängen. Befintlig led? Ta med GPS, papper, penna, mobil och kamera. Ny led? Använd den teoretiska kartbilden.

Notera hur naturen ser ut. Behövs ny infrastruktur i form av spänger och vindskydd? Behövs röjning? Finns det kanske möjlighet att göra alternativa dragningar utifrån naturliga förhållanden? Inta gästens perspektiv och fundera kring avstånd mellan boende, aktivitet och mat. Detta är viktigt för att guidebeskrivningens skull. +- 15 kilometer är en lämplig sträcka mellan boenden. Hur planerar jag vandringen ur vandrarens perspektiv? Var finns toaletter? Var finns färskvatten? Hur ska man förhålla sig till skräp? Var ska rast- och lägerplatser finnas?

4. Samla ihop data

Involvera kommunens samhällsplaneringsavdelning och dess GIS-ingenjörer. Detta är nödvändigt för att informationen från punkt 3 ska läggas in i GIS-skikten, vilket är förutsättningen för en kvalitativ led. Det är också nödvändigt för att kunna ta fram en drifts- och underhållsplan. Samverka också med andra berörda förvaltningar. Vid behov för en dialog med lantmäteriet för att lägga in olika "attribut" på rätt sätt, som till exempel rastplatser, lägerplatser, vindskydd, toaletter, färskvatten, spänger, utsiktsplatser.

Bestäm vem som ska vara ledens huvudman. Är det ett företag, en förening, kommunen eller du själv? Vår rekommendation är att kommunen blir huvudman. Det underlättar kontakterna med samhällsplaneringen, och säkerställer hållbarheten, vilket kvalitetssäkrar leden över lång tid.

10-PUNKTSLISTA

IMPLEMENTERING & GENOMFÖRANDE

5. Planera för förvaltning och utveckling

Går leden genom flera kommuner? Påtala vikten av samarbete mellan dessa olika aktörer, samt att skötselplanen är samma i respektive kommun. Ett politiskt förankrat beslut som går vidare till de kommunala förvaltningscheferna gör exempelvis budgetsamordningen betydligt smidigare. Skriv samverkansavtal.

Ha respekt för att denna del av processen är tidskrävande – ofta kan det ta 12-18 månader fram till ett beslut om huruvida kommunen stöttar ledutvecklingen. Ju fler förvaltningar som är samverkansvilliga, desto bättre. Denna typen av insats kräver ingen stor budget – det finns oftast medel att ta av. Erfarenhet visar att kommunal samverkan mellan kultur/fritid, turism/näringsliv, samhällsplanering och folkhälsa genererar positiva effekter i form av andra frågor att samverka kring.

6. Säkra leden ur vandrarens ögon

Ska du utveckla en redan existerande led? Kontakta markägarna. Utan deras medgivande är du ute på omöjligt uppdrag. Ingå överenskommelser. Det finns avtalsmallar att använda. Kontakta Västkuststiftelsen, Naturturismföretagen eller din lokala turistorganisation.

Ta på dig "landskapsarkitekt-glasögonen". Hur tar sig besökarna fram längs leden idag? Skapa en bild av vad du vill visa och berätta om naturen och kulturen längs leden. Hur får besökaren den bästa upplevelsen?

Kontrollera att leden är trygg, säker och lagom lång och vilka attraktiva besöksmål den passerar (vackra platser, spännande kulturarv, naturfenomen etc). Hur tar man sig till och från leden?

Kom ihåg: Finns känsliga djurarter längs leden? Styr förbi detta område.

7. Uppdatera GIS-data årligen

Skapa en lokal hemsida för leden med all information som vandraren måste ha för att kunna genomföra sin vandring. Och håll den uppdaterad. För att säkerställa att guideboksproducenter men även Google, Hitta och Eniro får kvalitets-säkrad information om hur man tar sig fram längs den uppmärkta leden: Kontakta Lantmäteriet. Denna inrapportering bör göras en gång per år av kommunens samhällsplanerare. Detta för att rätt information ska ligga ute inför vandrings säsongen.

10-PUNKTSLISTA

PRODUKTUTVECKLING & MARKNADSFÖRING

8. **Samarbeta fram service och förutsättningar**

När leden är säkerställd – intensifiera service- och innehållsarbetet. Kartlägg vilka större och etablerade bo/äta/göra-entreprenörer som finns. Glöm inte bort de mindre företagen, hembygdsföreningarna, kyrkorna, guiderna, caféerna/bagerierna och transportföretagen inom tre kilometers avstånd. Skapa nätverk där alla dessa aktörer tillsammans med markägare, lokala turistorganisationer och kommunen kan samlas. Här görs utvecklingsarbetet och skapandet av vision och rollfördelning – detta stärker den sociala hållbarheten och den lokala stoltheten, vilket både löser och förebygger konflikter.

Lokalt engagemang är en nödvändighet. Ta gärna in en processledare (kanske från lokal turistorganisation) som stöttar arbetet med att ta fram marknadsstyrda produkter. Anpassa produkterna efter målgrupp, ge råd kring företagens digitala närvaro och hitta någon som kan stötta företagen att bli produktmogna. Ingår fler än ett företag i samma produkt? Se till att en aktör är huvudansvarig.

Bestäm vilken säsong som är optimal för just denna led. Har samtliga entreprenörer stängt under vintern kanske sommarhalvåret fungerar bättre exempelvis.

I annat fall: Ha tydlig besöksinformation om att det inte finns samma service under låg- som under högsäsong. Som ett riktmärke för förlängd vandringssäsong kan man använda påsken på våren och älgjakten på hösten.

9. **Kommunicera att leden finns**

Skapa en lokal hemsida, och håll den uppdaterad regelbundet. Då stämmer verkligheten bättre överens med kartan. Översätt till de språk vars länder ni önskar få besökare ifrån. Inled marknadsföring och kommunikation – allmänheten måste ju veta att det finns såväl en led som boende-, aktivitets- och matalternativ.

Turistrådet Västsverige, Västkoststiftelsen eller Förvaltningen för kulturutveckling kan vara behjälpliga med utveckling av paket när det gäller leder i Västra Götaland. Det finns kostnadsfria verktyg och utbildningar i form av värdskap, digital närvaro med mera på www.turistradet.com. På www.vastsverige.com lyfts höjdpunkter och attraktiva delsträckor.

Att lederna är attraktiva och att dess existens kommuniceras är viktigt inte bara för turismens skull, utan även för samhällsnyttan.

10. **Följ upp och utvärdera leden**

Nu är det dags för uppföljning och förvaltning. Gör avstämningar kontinuerligt med näringsidkare, markägare, andra berörda förvaltningar och andra berörda organisationer.

Ställ frågor:

- **Till markägare:** Hur kan vi förbättra leden ytterligare? Är leden extra utsatt/åtgången på några ställen? Skapa gärna en mejlgrupp med uppdaterad information. Bjud gärna in till årliga samverkansmöten
- **Till kommunen:** Fungerar processerna som det ska? Exempel: Fungerar röjningen om ett träd blåser ner? Kan besökare kontakta någon med frågor eller inrapportering av fel och brister? Fungerar samverkan mellan alla berörda förvaltningar?
- **Till samtliga aktörer:** Hur fungerar informationsmaterialet? Märker ni av fler gäster? Hur stor andel av era besökare uppskattar ni nyttjar leden? Upplever ni något problem som behöver åtgärdas? Till exempel för lite eller för mycket folk, slitage, nätskräpning eller något annat?

Lycka till och Välkommen ut!

